СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 201. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 30 серпня 1933. VOL. XLI. No. 201. Jersey City, N. J., Wednesday, August 30, 1933. THREE CENTS.

ВУГЛЕВИЙ КОДЕКС ПРИЗНАЄ ЮНІЮ

ПОДРОБИЦІ ЩЕ НЕ ВИРОБЛЕНІ.

ВАШИНҐТОН. — Г. Джансон, адміністратор „Найри", заявив публично, що головні точки кодексу для промислу мягкого вугля вже постановлені, хоча текст кодексу ще не оброблений.

Він дав до зрозуміння, що власники копалень признали юнію, бо в заяві говориться, що на кодекс згодилися власники копалень і представники „Злучених Майнерів Америки". Ця заява рівночасно признає юнію „Юнайтед Майн Воркерс" за представницю майнерів.

Головна боротьба йде за висоту мінімальної заплати для майнерів в копальнях мягкого вугля. Кажуть, що конференція відкинула домагання майнерських представників признати за мінімальну заплату майнерам 5 долярів на день та приняла скалю $4.60 для копалень у Пенсилвенії й Огайо та $4.20 для копалень у полудневих округах.

ДЕПАРТАМЕНТ РІЛЬНИЦТВА ЗА ЗМЕНШЕННЯМ ЗАСІВІВ ПШЕНИЦІ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент рільництва приняв постанови Світової Пшеничної Конференції та постановив довести до того, щоб американські фармери зменшили продукцію пшениці на 15 процентів.

Заходи уряду значать, що зменшать засів на 9,600,000 акрів та збір пшениці на 124 міліони бушлів у порівнанню з попереднім роком.

РОБІТНИЧА РАДА „НАЙРИ" ЗДЕРЖУЄ МОДИФІКАЦІЇ КОДЕКСІВ.

ВАШИНҐТОН. — Власники ріжних підприємств з промислів, які вже мають свої кодекси, довідавшися про антиюнійну клявзулю в кодексі автомобілевого промислу, поспішили з заходами, щоби їх кодекси змінено так, щоби й вони мали таку клявзулю.

Тих петицій наплило до уряду так багато, що Робітнича Рада „Найри" була примушена заявити, що того роду петицій не будуть брати під увагу.

ПОШИРЕННЯ КАМПАНІЇ ЗА „НАЙРУ".

ВАШИНҐТОН. — Півтора міліона добровільних аґітаторів розпочали в понеділок кампанію, яка має на ціли дістати заяви 20 міліонів консументів торгувати тільки з бизнесменами, котрі заявилися за „Найру" та дістали Синього Орла.

У кождій місцевости, що має більше як 1,000 душ населення, зорґанізовано місцевий комітет, якого члени збираються ходити від хати до хати, щоби переконувати мешканців про вагу кампанії „Найри" за ліквідацію безробіття.

БОРОТЬБА ПРОТИ СПЛЯЧОЇ НЕДУГИ.

СТ. ЛУІС (Мізурі). — Число смертей від таємничої сплячої недуги дійшло до 40.

Уряд постановив трактувати недугу як пошесть, себто передовсім відокремлювати всіх недужих на цю хоробу. Федеральний уряд вислав в околицю, навіщену цею невислідженою ще недугою, д-ра Ліка, старшого лікаря федеральної служби здоровля, та ґенерального лікаря Г. С. Коминґа, котрий наміряє зорґанізувати науковий розслід недуги.

ЗАГОСТРЕННЯ В АДВОКАТСЬКІЙ ПРОФЕСІЇ.

ҐРЕНД РЕПІДС (Мішіґен). — Ґрупа адвокатів думає предложити конвенції Американської Адвокатської Палати (Америкен Бар Асосієйшен) проєкт завести 5-літню пробу для всіх нових адвокатів, щоб усунути всіх нечесних і несправних кандидатів.

НАСИЛЬСТВА НА КУБІ.

ГАВАНА. — Три бомби вибухли в понеділок рано в трох місцевих різниках. Вибухи спричинили поважну маєткову шкоду, але жертв у людях не було.

Уряд думає, що бомби підложено на те, щоби застрашити робітників крамниць до приступлення до юнії.

ПОБИЛИ СЕНАТОРА.

НЮ ЙОРК. — Федеральний сенатор Гюі Лонґ, політичний бос Луїсіяни, попав у якусь бійку в одному богацькому клюбі на Лонґ Айленді та вийшов з бійки з синцями на лиці. Сенатор не хотів виявити газетярам, як це сталося.

УБИВСТВО З МИЛОСЕРДЯ?

СЕЙЛЕМ (Месечусетс). — Арештований за вбивство своєї 3-літньої дочки Клифтон Конингем, 28-літній безробітний направляч радіяторів, заявив поліції, що він убив свою дочку з милосердя, бо вона окалічіла від упадку з камінної стіни при морю.

Вбийника віддано під лікарську обсервацію.

СМЕРТЬ ВІД ЕЛЕКТРИЧНОГО ДРОТУ.

ОПЕРВІЛ (Вірджінія). — На площі перед домом місцевого богача Вулфа власник підняв молоток до гри в крокера перерваний електричний дріт. Коли він не міг відірватися від нього, йому поспішили на поміч його жінка та кравець Кайнер. Всі трое згинули.

ІТАЛІЯ РАТУЄ АВСТРІЮ.

Тому, що канцлер Австрії, Дольфус, виступає рішучо проти юнії Австрії з Німеччиною, він стрінув повну підтримку в Римі. На побаченню з Мусолінієм його запевнили, що Італія дасть Австрії вільний доступ до моря через Тріест, буде старатися економічно підтримувати Австрію та піддержувати її на міжнародньому полі. Такасама політика Італії буде супроти Угорщини.

ЩО БАЧИВ КАНАДІЙСЬКИЙ ЛЕЙБОРИСТ У СОВІТАХ.

„Такого терпіння я не бачив у цілім своїм життю". Так висловився Гомпфрей Мічел, робітничий посол із Східнього Гамилтону, описуючи життя людей у Росії під совітським режимом. Мічел звиджував Совіти, а тепер є в Німеччині. З Німеччини написав письмо до майора міста, Джана Пібла. Мічел писав: „Саме тепер я виїхав з Росії. Там відносини є дуже лихі. Далі впасти вже не можливо. Такого терпіння я не бачив у цілім своїм життю".

ПЕРЕВІВ ПЕРЕСЛУХАННЯ СЕРЕД ВУЛИЦІ.

В Порт Артур, Онт., суддя переслухував аплікантів про горожанські папери. Того дня мали також переслухати 93-літню Марію Шварц. Її привезли автомобілем перед суд, однак старушка, до того ще сліпа і безсильна, не могла вийти з автомобіля. Про це доніесли урядуючому судді Джанови Мек Кееви. Він не вагаючися ні хвилини, вийшов на вулицю в судейській тодзі і переслухав старушку, яка сиділа в автомобілі.

КРІВАВА БІЙКА ДВОХ РОДИН.

В Смирні (Туреччина) трапилася така подія: Наречений одної дівчини схопив її, внаслідок чого родина схопленої напала на родину нареченого. Дійшло до кривавої бійки на вулицях міста між обома родинами, яким на поміч поспішили інші свояки. Бійка велася на шаблі та штилети й тревала більше як годину. Коли її зліквідував більший поліційний відділ, на „полі бою" було 10 трупів і 18 тяжко ранених.

ЛЬВІВСЬКІ ВЛОМНИКИ В БІБРЦІ.

До громадського уряду в Бібрці дісталися в ночі вломники, розбили фахово огнетревалу касу і, забравши 460 злотих, відїхали самоходом до Львова. Успіх тієї виправи заохотив вломників спробувати ще раз щастя в Бібрці, бо після двох днів вони знову явилися в цьому місті і заїхали в ночі під почтовий уряд. Однак бобрецька поліція теж не спала. Вона наскочила на нічних гостей і зловила їх разом з автом та валізою, в якій були прилади до вломy. Є це знані касові вломники: Владислав Бобеля, Ян Біли, Мошко Дон і Соломон Шварц. Арештовано теж шофера Мих. Ґуречкевича. Всіх відставлено до Львова.

478 ОСІБ УТОНУЛИ НА УКРАЇНІ.

Офіціяльний радянський комунікат подає, що в часі останньої повені на Україні знайшли смерть у ріках 478 осіб.

ГРОЗЯТЬ ВИДАЛЕННЯМ КАТОЛИЦЬКОГО ЕПИСКОПА ЗА ІРЕДЕНТИЗМ.

Румунські столичні часописи повідомляють, що католицький епископ Фідлер в Орадя Маре веде пропаґанду за ревізію мирових договорів. Уряд звернувся насамперед дипломатичним шляхом до Ватикану. Духовні круги в столиці одноголосно, кажуть, осуджують політичну діяльність духовних достойників, а тим більш ірредентистичну діяльність. Кажуть, що епископа Фідлера видалять з держави.

ГОМСТЕДОВЕЦЬ НА ТЯГАРОВІМ ПОТЯЗІ.

І. Новосад, гомстедовець з Кенори, приїхав до Манітоби з 30 центами, щоби купити собі тут фарму. Коли не міг добити торгу, думав про поворот. Він пішов до Транскони й усів там на тяґаровий потяг, але поліція скинула його. Чотири рази він так пробував, аж опинився в поліції. Його увільнили. Тепер роздумує, якби то дістатися до Кенори, щоби продати там свій гомстед і купити собі фарму в Манітобі.

ГАДЮКИ В ЛІСАХ.

Внаслідок спеки, що панує в Галичині продовж останніх кільканацятьох днів, появилось по лісах багато гадюк. І так у присілку Поланках, городецького повіту, вкусила гадюка 7-літнього синка гром. М. Смокоровського. Дитину відвезли до львівського шпиталю.

СПОЖИТТЯ СОЛИ В ПОЛЬЩІ ПАДЕ.

Як відомо, спожиття соли вважають точним барометром людської біди, бо це найконечніший середник між споживними артикулами. Польська статистика збуту і продукції соли виказує, що продукція в 1932 р. впала в порівнанні з 1931 р. на 13 проц.; це вказує на зменшений збут чи пак спожиття соли. Збут соли зменшився в 1932 р. на 15 проц. Внутрішня консумція виносила 445 тисяч тон, вивіз 36 тисяч тон. З огляду на малу квоту вивозу можна пояснити зменшення збуту головно зменшенням спожиття соли в краю. В 1933 р. стверджено дальший спадок продукції (на 13,549 тон) і збуту (на 8,559 тон).

РІЛЬНИЙ СТРАЙК.

У Любачівщині і Равщині вибух страйк рільних робітників, занятих на двірських полях, переважно при жнивах. Двірська служба до страйку не прилучилася. Страйкарі домагаються підвишки платні, яка виносить пересічно по 50 ґр. денно за кільканайцять годин праці.

ЖАХЛИВА КАТАСТРОФА.

На залізничому переїзді в Турну-Северін (Румунія) поспішний поїзд наїхав на селянський віз, яким їхали 5 осіб. Поїзд розторощив фіру на куски, а всі селяни згинули на місці.

ЩЕ В СПРАВІ ОГИДНОГО ЗЛОЧИНУ В ГОРОДКУ ЯГАЙЛОНСЬКІМ.

Справою збещещення могили пок. Березинского і Старика занявся енергійно посол д-р Біляк, який уже в кілька годин по відкритті огидного злочину інтервеніював у начальника відділу безпеки львівського воєвідства, Соханського. На його приказ почались енергійні дохоження поліції під кермою городецького старости Фрончковського і комісаря Маєвського, які довели до відшукання викрадених тіл. Злочинці сховали деревляну скриню з тілами обох покійників в гробівці на цвинтарі в Городку Яг., віддаленім 50 кроків від дотеперішнього гробу. Щоби добути її з гробівця, треба було розкопувати вхід до нього і щойно при помочи 4 людей з трудом видобуто скриню з тілами. Виходить з того, що у викраденні скрині, викопуванні й закопуванні її мусіли брати участь принаймнеє 6—8 злочинців і зужити на це щонайменше 2 години часу. Цвинтар окружений з усіх боків публичними дорогами, з чого видно, що злочинці мусіли себе почувати зовсім безпечними.

Скриню з тілами знайдено в четвер 27. липня, в 4 год. рано після кількагодинного перешукування цілого цвинтаря. Негайно зложено судово-лікарську комісію та до участи в ній запрошено відпоручників українського громадянства в особах посла д-ра Ст. Біляка і дир. Вас. Процишина. По витягненні скрині з гробівця отворено її та стверджено, що в ній знаходяться тіла обох покійників. Тіла є вже в цілковитому розкладі. Скриню перенесли з трудом 4 чоловіки з поворотом до давнього гробу, який засипано, уставлено на ньому викинений підчас збещещення хрест та уложено вінки. Поліційні дохоження ведуться далі, а українське громадянство з нетерпеливістю жде відшукання злочинців, про яких ходять преріжні чутки. Та чи знайдуться?

ПАЛКИЙ РАБІН.

У польськім місті Рембертові суд жидівської громади судитиме місцевого рабіна Кестенберґа, якого подали в суд одночасно дві жінки: одна його льокаторка, друга служниця. Рабін обвинувачений у любовних зносинах з обома. Коли він хотів позбутися своєї льокаторки, вона зміркувала, яка цьому причина і вийшла у порозуміння зі служницею, що теж не була вдоволена палким, а дуже скупим і невдячним рабіном.

ВТЕЧА ПРОКАЖЕНИХ.

З Фоскані на Мадярщині повідомляють, що з табору втікли сім прокажених. Вони прибули до сусідного села, де на їх вид вибухла паніка й усе населення втікло. Щойно приликаний сильний відділ жандармерії усунув прокажених і по докладній дезинфекції всіх домів мешканці вернулись до села.

БОЛЬШЕВИКИ НЕ ДАЮТЬ ГОЛОДНОМУ НАСЕЛЕННЮ НА УКРАЇНІ КОРИСТАТИ З УРОЖАЮ

СЕЛЯНИ КАЖУТЬ, ЩО ГОЛОД НА УКРАЇНІ ЗОРҐАНІЗОВАНИЙ СВІДОМО МОСКВОЮ.

ПАРИЖ (Франція). — Сюди прибули з України двоє американських горожан, жінка й чоловік, які відвідали на Україні свої рідні села, звідки вони виїхали до Злучених Держав у 1913 році. Вони розповідають про страшні картини голоду, які вони бачили в містах і селах України. Вже в Києві вигляд людей на вулицях зробив на них пригноблююче враження, бо всі люди мов тіни сновигали по вулицях з опухлими ногами й руками від хронічного голоду.

Те саме вони побачили й у селах, де попухлі люди кождого дня мруть десятками від голоду. Сьогорічний урожай добрий, але його охоронюють чекісти й червоноармійці, які пильнують, щоб усе зібране зерно було розділене так, як наказали Москва й комуністична партія. Населення далі лишаєтся без хліба. Селяни кажуть, що голод на Україні зорганізувала свідомо комуністична партія, яка його далі підтримує.

Оповідачі кажуть, що вони переконалися, що ніяка посилка, грошева, чи харчова, яку вони висилали в біжучому році до своїх кревних, не дійшла на місце призначення. В селі, де є всього 800 мешканців, від весни біжучого року померли 150 людей від голоду, а підчас Великої Війни з цього села було вбито лише 8 жовнірів. Кревні попередили Американців, щоби вони пізно не виходили на вулицю, бо їх можуть убити з метою ограбувати й зїсти. Їм розповідали також про людей, які їдять людське мясо й тим підтримують своє істнування.

ПІД МОСКВОЮ СЕЛЯНИ ТАКОЖ ГОЛОДУЮТЬ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Преса друкує лист одного німецького інжиніра з Росії. Він описує в листі картини голоту населення під самою Москвою, де населення вже давно поїло всі собаки, коти й іншу живину, що здихала, або яку вбивали й різали.

Він каже, що там уже багато занотовано випадків, коли люди, приневолені страшним голодом, стали людоїдами.

РОЗГРОМ ЩЕ ОДНОЇ ВИСОКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ УСТАНОВИ.

ПАРИЖ (Франція). — Кореспондент ґазети „Тан" подає з Москви, що большевики остаточно розгромили Всеукраїнську Академію Сільсько-Господарських Наук. Москва обвинуватила Академію в тому, що вона мало працювала над розвитком та закріпленням колективних і державних господарств, а натомісць підтримувала багато старих теорій в сільському господарстві, які не вязалися з духом марксизму.

Московська влада звільнила зі становища першого віце-президента Академії, Сліпанського, членів президії Академії: Синька, Бондара, Білаша, Попова, Палатного, Харченка й Буцького, а також директорів окремих відділів Академії: Вензеля, Онищенка, Виленберга та інших членів Академії. Всі звільнені були відомі як аполітичні особи та визначніші фаховці в сільському господарстві. Тепер Москва на їх місце призначує своїх комуністичних емісарів, яким наказано відразу „стати вченими" фаховцями сільського господарства.

ХОЧУТЬ ЩЕ БІЛЬШЕ ОБДЕРТИ СЕЛЯНСТВО.

МОСКВА (СССР). — В ґазеті „Ізвестія" з 11 серпня появився декрет радянського уряду про збільшення збору збіжа для держави проти норми, яку оголошено декретом з 1 березня б. р. Офіційно пояснюється це збільшення тим, що сьогорічний урожай вийшов гарний у „центральних та східніх районах" Радянщини.

Збільшення здачі збіжа для держави виноситиме додатково 8 міліонів пудів. Найбільшим воно буде на Україні, північному Кавказі та західнім Сибірі.

ҐУБЕРНАТОР СПРИЧИНИВ СТРАШНУ ПОВІНЬ.

ШАНҐАЙ (Китай). — Уряди 18 повітів провінції Шантунґ підписали петицію до центрального уряду в Нанкіні з проханням призначити слідство над діяльністю ґубернатора провінції Гонан. В петиції говориться, що він, щоб уратувати свою провінцію від виливу Жовтої ріки, наказав прорвати греблю, яка загороджувала воду від виливу в провінцію Шантунґ.

Внаслідок цього вся західня частина провінції Шантунґ опинилася під водою. Тепер там більше як три міліони населення знайшлися без даху над головою й у страшній нужді.

ЕРІО ГОВОРИТЬ ПРО ЦАРСЬКІ БОРГИ.

МОСКВА (СССР). — Кажуть, що Еріо в Москві почне переговори з радянським урядом у справі сплат царських боргів Франції, які досягають 4 біліонів долярів. Це борги урядови та населенню Франції, яке вкладало свої гроші в ріжні підприємства, переважно на півдні Росії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidayl at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗЯВЛЯЄТЬСЯ КОНКУРЕНТ ІМІҐРАНТСЬКОЇ ПІСНІ

Народня пісня іміґранта дістала нарешті небезпечного конкурента.

Такого вона досі не мала. Як виступив іміґрант, то хто би він не був, чи Ірляндець, чи Велш, чи Німець, чи Циган, чи Еспанець, чи Українець, він був певний своєї публики серед Американців. Обробленим вишколеними композиторами творам Американці може могли виставити в противагу американські музичні твори, але що вони могли виставити проти народньої музики, яку ріжні іміґранти з Европи привезли з собою? Що могли вони протиставити тим пісням, які сягають тисячі літ у давнину, які назбирали в собі терпіння й радощі багатьох поколінь?

Хто добре приглядався, як Американці прислухувалися народнім пісням з Европи, той побачив, що побіч подиву були теж почування приниження, свідомість і жаль, що Америка не може протиставити чогось подібного цим часто погорджуваним іміґрантам. І жаль цей мав дійсні основи, бо брак народніх пісень значить недостачу живих почувань та умової здібности їх передавати.

Під впливом цього почування Американці кинулися шукати своїх народніх пісень і своїх народніх танків. Здавалося їм, що ці заходи засуджені на невдачу. Може старі Американці й витворили пісні й танки, але вони вже певно забулись. Та археольоґи, котрі слідять за ріжними памятками старовини, відкрили в Америці околиці, в яких старі американські танки й пісні ще заховалися на стільки живо, що їх можна вратувати від повного забуття.

Недавно відбулося в Гвайт Тап, у Вірджінії, свято народніх співаків і танцюристів. Свято захопило Американців. Воно стягнуло велике число конкурентів з Вірджінії, Савт Каролайни й Тенесі. Музиканти, співаки й танцюристи не були приготовані до виступів. Вони представляли свою штуку так, як вони її там управляють. Проста штука робила на слухачів і видців глибоке враження, бо вона сягала своїм корінням глибоко в життя, теперішнє життя.

Успіх свята був такий великий, що тепер збираються не тільки повторяти те свято кождого року, але й поробити подібні свята по інших околицях, в яких ще задержалася стара американська народня штука.

Від нині любителі іміґрантської народньої пісні мусять рахуватися з тим, що їх пісня буде конкурувати щораз більше з американською народньою піснею, яка зображає в творах забутих авторів і співавторів почування старого американського племени.

Д-р Остап Грицай.

ОМЕЛЯН ОГОНОВСЬКИЙ

З приводу століття народин (8. VIII. 1833. — † 28. X. 1894).

Дня 8 ц. м. минуло сто літ від уродження **Омеляна Огоновського,** одного з найбільших учених України новітнього часу. Притім, попри велике значіння, що його добув Огоновський як дослідник української мови й літератури, він рівно пропамятний як патріот та громадський діяч на полі культурного життя в нас, а тому заслугує на те вповні, щоб з першим століттям роковин його вродин ми помянули того невсипущого трудженника спомином глибокої й любячої вдяки.

У скарбі української культури труд Омеляна огоновського — це ізмараґд своєрідний і неоцінний.

Уроджений в 30-тих роках минулого віку в селі Грегорові рогатинського повіту, де його батько був священиком, Огоновський був дитиною тієї епохи в життю Галицької України, що мала почати **її відродження** в напрямі **національної свідомости та національної творчости.** Це ті часи просвітньої праці першого каменяра галицької землі, **Маркіяна Шашкевича,** — 1835 р. його **„Голос Галичан",** перший український вірш в Галичині, народньою мовою — про які опісля Огоновський у своїй монументальній історії української літератури писав: „...Здавалось, що Галицька Україна заснула на віки, що просвіта в рідній мові вже не вирине ніколи зі зворушеного моря чужої культури. Справді, судилось нам послідними бути; бо коли другі Славяни вже вершка дохоплювались і ось-ось братилися з повнем ясним сонцем, то нам, галицьким Українцям, приходилось гибіти на долині в густій студеній мряці. Та от, не загибла ні мова, ні хороша душа українська, що була неначе чиста сльоза дівоча в долоні серафима! Нарід галицько - український, хоча творився трохи не самими хлопами-мужиками, не міг зчезнути без сліду на своїй споконвічній землі: в курних хлопських хатах збереглась найдорожча спадщина по наших дідах, тобто рідна мова, а відтак нарід ждав-дожидав другого Мойсея, котрий отворив би уста матері-Україні — уста, замкнені віковою недолею... І справді, — на галицькій Україні явився великий патріот... Маркіян Шашкевич зявився ясним світочем, що сплячих своїх земляків пробудив до життя просвітного". (Іст. літ. укр. II. 2, ст. 355/6).

Та хоч і почав тоді свою — як на тогочасні обставини — всесторонну діяльність Шашкевич як поет, оповідач, дослідник мови й літератури своєї й чужої, знавець історії та св. Письма, а дотого популяризатор і проповідник і перекладач, то ґранітна скала темряви, що її довелось лупати тому так передчасно погаслому каменяреви — **1843 р.,** проживши всього 32 роки — була ще надто могутня. Це ось часи, коли то в Галичині таки наші власні люди, й то не якісь безпросвітні неграмотні, а мужі з претенсіями до гідности інтеліґентів та вчених, відмовляли свому рідному народови прав на самостійне життя, і таксамо його мові та культурі. Часи, в ких український священик і професор львівського університету, Венедикт Левицький, намагався як цензор не допустити до друку безсмертної книги **„Русалка Дністровая" (1837)** Шашкевича зі страху, що вона не надто льояльна до чужинецьких панів на нашій землі. І часи, де інший Українець, теж священик і вчений, Осип Левицьккий, дякував австрійському урядови прилюдно за те, що він не дозволив поширювати тієїж „Русалки". І як сьогодні, так і тоді мусіли провідники національно-визвольного руху в нас зводити важкі боротьби з нікчемними перевертнями у власній громаді. Отже з прилизнями Ляхів та з москвофілами, які, починаючи від старого кацапа, історика **Дениса Зубрицького,** впродовж вісім десятиліть, аж ген до самої війни, розжирали як ненаситні черви орґанізм українського народу, щоб завершити нині свою роботу подвигами большевицьких прислужників. Адже одною з головних підпор тодішньої москвофільської пропаґанди в нас став небавом ніхто інший, а сам Яків Головацький, колись співтовариш праці Шашкевича та перший професор української мови й літератури в університеті у Львові (від 1848 р.). І це така епохальна дата в історії нашого культурного розвитку в Галичині, що після того, як австрійський уряд усунув Головацького з його становища, професором української мови й літератури на його місце став саме 5 червня 1867 р. — Омелян Огоновський, вже тоді один з найнадійніших членів національного табору в нас.

Покінчивши ґімназійну науку у Львові, Огоновський перейшов тутже на теольоґію, студіюючи при тім славянську фільольоґію, якої науку продовжав згодом у Відні, де визначився як один з найспосібніших і найпильніших учеників знаменитого славіста Франца Мікльосіча, в якого й докторизувався. Опісляж, як відбув початкову вчительську службу при академічній ґімназії у Львові, перебрав згадану вже катедру української мови й літератури в університеті тутже, трудячися на тім становищі повних 27 літ свойого найкращого життя, величавим памятником чого лищилась до сьогодні його **„Історія української літератури (1888—1894, 6 томів).**

Твір, значіння якого в розвитку нашого національного життя в добі до світової війни можна порівнати хіба лиш зі значінням труду Грушевського в ділянці історії нашого минулого.

Бо так як Грушевський дав нам уперше широкий і вичерпуючий погляд на те, як творилась і розвивалась колись наша державність та яка була її судьба століттями в боротьбі за національне **Я** народу, отак Огоновський, як перший в ділянці історії літератури, розмальовує монументальну картину розвитку письменницької творчости України по лінії її визвольних змагань та національної свідомости, в цілловиді всіх праць її та жерел, яких багацтво таке, що обіймити його в цілости просто не можна. Тимто слово про „муравлиний труд" Огоновського це дійсність в дослівнім значінню. Бо коли ми нині розгорнемо сторінки його літератури, то просто не хочеться вірити, щоб це все зробила одна людина. Прослідила до останньої коми й титли безліч того літературно-історичного матеріялу й розробила його не тільки за поодинокими письменниками, але й за їх поодинокими творами, а навіть — при поетах — за поодинокими і найдрібнішими віршами, так, що в цілости виходить властиво **літературно-історична енцикльопедія, якої, на мою думку, не має ніякий інший нарід на світі.**

І хоч вона через нечайну смерть Огоновського лишилася невикінчена, то й тих шість томів, які маємо, це про себе цілість першорядного значіння.

Отимто й ясно воно, що Огоновський, показуючи нашій галицькій суспільности рідну літературу в такім імпозантнім багацтві та на рівні високого, тільки **українському народови питомого ідеалізму,** віддавав їй неабияку прислугу в часах, коли національна свідомість у тієї суспільности і в її освічених колах не була закрліплена гаразд. І коли то Ляхи, обріхуючи нас перед австрійським урядом, указували на нас як на нарід без власної історії, мови й літератури та взагалі без ніякого культурного надбання. А москвофільські перевертні й яничари всякої марки, всі оті проклятої памяти **Головацькі, Дідицькі, Качковські, Наумовичі** та їм подібні, як зрадники високих заповітів Тараса й Маркіяна, горлали на ввесь світ з розмахом збожеволілих бішенців, що є тільки „адін русскій" народ, і лиш в тім московськім морі треба нам, Українцям, утопитись, якщо хочемо взагалі бути якимсь народом! Отак ті Безумовичі, Качковські та Дідицькі писали після пораження Австрії в році 1866 в москвофільськім „Слові" (ч. 59): „...Ні, ми не можемо відділюватися китайською стіною від наших русских братів і віддалюватися зивід языкової, літературної, церковної та народньої звязи: з усім „русским" світом! Ми не „рутени" от 1848 г., ми настоящії русскії".

Шкода тільки, що саме в 70-тих роках почалася в нас під впливом Драгоманова робота **тодішніх соціялістів та радикалів,** яка в цілловиді епохи була ще одним збоченням зі шляху Шевченка й Шашкевича, а захоплюючи собою навіть такі уми як Франко, спинювала й на свій лад розвиток національної думки в нас та утруднювала спасенну діяльність таких хрустально чистих характерів, як Огоновський.

Але цілість тієї його діяльности не потерпіла від ляцько-москвофільсько - радикальних наступів ніяк.

Творче зерно, сіяне ним, западало глибоко в душі генерацій, що виховувалась у нього, слухаючи його епохальних лекцій, тимбільше, що й поза тим Омелян Огоновський громадянин України „без хиби й без трівоги". Ось на початку року **1871/72** виголошує він першу **інавґураційну промову по українськи** так, як колисьто, **1836 р.,** Маркіян говорив промову вперше по українськи перед духовною старшиною і запрошеними гостями в музею духовної семинарії. **А в р. 1878,** на гнів усіх ляцьких професорів, Огоновський як декан фільософічного виділу **застерігається з усією рішучістю проти промови ляцького ректора,** ославленого **проф. Л. Білінського,** в якій він зазначив **польський характер львівського університету.** Дотогож ту мужну засторогу Огоновського предложено міністерству, а воно ще й від себе потвердило його становище, підкреслюючи утраквістичний характер університету у Львові. Затеж вшехпольські ґієни, лютуючи на нашого діяча, зробили так, що о. Огоновського не вибрано ані разу ректором. Із рівною запопадливістю працює він для двигнення національної культури в новозаснованім тоді товаристві **„Просвіта" (1868),** якого головою був протягом цілого одного десятиліття **(1877—1888),** розвиваючи заразом успішну діяльність в тодішнім **Українськім Педаґоґічнім Товаристві** та **Науковім Товаристві ім. Шевченка,** отже в установах, з яких кожна це один угольний камінь нашої національної культури нині. А попри це все він пише цілу низку поменших популярних і научних праць, з яких головно розвідка **„Студіен авф дем Ґебіте дер рутенішен Шпрахе"** добула достойному авторови трівке признання в науковім світі Европи.

Отак Омелян Огоновський у своїй ділянці та по своїх найкращих силах розбудував святиню національної культури на галицькій землі, лишивши по собі сліди праці невсипущої й сторицею плодовитої.

Честь великому трудженникови! Честь славному громадянинови!

А. К.

КРАЙ РОЗПУСНИКІВ

(Небилиця).

В одній державі панувала велика розпуста. Виновниками були парубки: великі розпусники і баламути. Баламутили, зводили дівчата і покидали їх. В тій державі панувала цариця, ще дівчина. Зведені дівчата і їх мами благали царицю, щоби на баламутів поклала якісь кари. Цариця відповіла, що кари потрібні хіба на зведені дівчата. Цариця все казала, що кожда дівчина сама собі винна, бо як би не осмілила парубка, то він не мав би нагоди скривдити її.

Осмілені такими словами цариці, парубки стали позволяти собі ще більше. Наслідком того була велика розпуста в цілій державі.

Одної днини цариця гірко заплакала. Очевидно плакала так, щоби ніхто й одної її слези не побачив. І серце боліло і соромно було їй. Велике нещастя ще не сталося, бо до цариці не такий легкий приступ, як до кождої іншої дівчини. Та всеж таки той, про котрого найясніша панна думала, що любить її, звів іншу дівчину. Звів її, покинув і став баламутити трету. А до дівчини-цариці все ще звертав очи.

Цариця завзялася зрадника скарати на горло. Щоби хто не відгадав, яка причина, себто, що цариця мститься за свою кривду, вона видала новий дуже строгий закон. Новий закон карав смертю кождого такого, хто якусь дівчину звів, або хочби лиш розкохав і не хоче з нею оженитися.

Сей закон цариця вклала між перші основні артикули, конституції. Сі нові артикули конституції заприсягла з великою парадою. На майдан перед собором вирокував цілий ґарнізон столиці. Присягу від цариці відобрав сам патріярх при великім здвизі епископів, попів і монахів з цілої держави. Грали всякі музики: військові, жидівські і циганські. З гармат не палили, бо тоді порох ще не був винайдений. А без пороху, звісно, з гармати не випалиш. Цариця присягала голосом таким грімким, що вся товпа на майдані чула кожде її слово. По клятьбі на евангеліє ще проголосила:

— Якби звідник чи баламут не покаявся; як би візваний мною не оженився з тою, котру звів або збаламутив... і якби я не скарала його смертю, хоч зведениця того зажадає, нехай мене Всевишній скарає найтяжшими хоробами і лютою смертю! Кленуся перед Богом і перед людьми, що як з причин будьяких не схочу виконати якої постанови нинішнього додатку до основ конституції, то зараз передам в руки реґенції царську корону і царську владу!

Жах пішов між парубками, коли вчули, яке то право вигадала на них молода цариця. Як збаламучена парубком дівчина зажадає, щоби баламут з нею оженився, то як би він не послухав, вона мала право жадати, щоби кат відрубав йому голову і кинув її собакам.

Дівчата ликували. В цілій державі весілля ішло за весіллям. Цариця ликувала, що видала таке право. Баламут цариці також хотів зголоситися до неї, бо потерпав, що його голова перша впаде. Цариця не приняла його. Не лиш тому, що була обиджена і огірчена його зрадою. Цариця потерпала, що прийде до неї друга збаламучена ним і зажадає його смерти.

Одної днини в авдієнційній світлици для збаламучених дівчат появиллся аж дві нараз. На столі лежали меч і вінець. Як приводили баламута, то цариця судила коротко, питаючи:

— Що вибереш з тих двох річей тут на столі? Вінок, чи меч на твою голову?

Лиш ті дві річи були потрібні до такого процесу. Як баламут не вибрав вінця, то кат, що вже стояв під дверима, брав в одну руку меч, другою хапав баламута за чуприну, чи за ковнір, як баламут був лисий, виводив його на майдан перед палатою і стинав.

Обі дівчини, що прийшли пожалуватися на своїх баламутів, були молоді, гарні, свіжі як роса.

— Що вас привело до мене? — спитала цариця.

Один лицар збаламутив мене і відвернувся від мене, — сказала чорнява і її очи заіскрилися.

—А чого ти до мене? — спитала цариця другу, з русою косою.

— І мене збаламутив один, — відповіла жалісно, потупивши очи в землю.

— Як тебе звуть? — спитала цариця чорняву.

— Я Арота, донька багатого купця.

— А як зветься той несовісний баламут, що втягнув тебе у свої сіти?

— Лицар Болюс, отаман царської ґвардії.

Білявка стряслася, коли вчула се імя.

— А ти як пишешся? — спитала цариця другу, русяву дівчину.

— Кличуть мене Дельма. Я донька моряка, що має власні кораблі. Він пишеться Каріґан.

— Хто виновник твоєї журби?

— Лицар Болюс, капітан царської ґвардії.

Тепер чорнява стряслася. Її лице неначе кров залляла.

— Що? — крикнула цариця сердито.

Була несказано люта, бо по зраді першого, котрого вже давно приказала стяти за те, що збаламутив і покинув другу, цариця стала щораз частіше призиратися отаманови своєї ґвардії.

— То Болюс, капітан моєї ґвардії, такий баламут? — питала цариця блідими, дрожачими устами. Дві нараз! Такого неморального чоловіка моя держава ще не мала! Кате, сюди!

Кат, що червоно одягнений стояв за дверми і затирав руки з вдоволення, що нині зітне аж дві голови, увійшов до світлиці. За дверми лишився піп. Не тільки кат все стояв готовий, ждучи на свою жертву. Присуди цариці були наглі і присуд виконували нагло. Щоби не розщибатися за попом, котрий засудженого висповідав би, разом з катом на коритари стояв також піп.

— Іди до Болюса і приведи його сюди, — приказала цариця катови.

За хвилю увійшов отаман ґвардії. Справді був такий, що кожда дівчина могла ним завернути собі голову.

— Чи ти знаєш, з яким обжалуванням прийшли до мене ті дівчата?

— Знаю, хоч не чув, найясніша панно.

— Чи правда се?

— Як я сказав, що знаю, то воно хіба правда!

Цариця розсердилася ще більше і промовила до дівчат:

— Ви мабуть знаєте новий закон, заведений в моїй державі. Сей закон дає дві змоги направити зроблену кривду. Котра покривджена зажадає, щоби баламут з нею оженився, він мусить оженитися, як не схоче, щоби я його передала катови. Як збаламучена зажадає, щоби баламута зараз покарати смертю, то кат зараз виконає свій обовязок. Що з тих двох можливостей вибираєте?

— Нехай зі мною ожениться, — сказала Дельма.

Коли се вчула чорна Арата, з її очей неначе вогонь бухнув. Вона крикнула:

— Під меч його!

Цариця жахнулася. Конституція нею самою проголошена і заприсяжена, зобовязувала її виконати оба, так противні і виключаючі себе домагання. За сю конституцію в цілій державі славословили мудрість цариці. Тепер показалося, що ся мудрість вигадала конституцію дуже немудру. Тепер, ні в кут, ні в двері. Цариця з трівогою погадала собі, що тепер ціла держава буде з неї сміятися... З неї, з її прав, з її розуму!

— Дівчата! — промовила розсіяно. — Ся пригода доводить мене до розпуки. Я такої справи ще не мала. Ще не було, щоби в одній годині прийшли дві з обжалуванням проти одного, за однакові провини. Ти, Дельмо, жадаєш, щоби Болюс оженився з тобою. Я обовязана присудити тобі його. Очевидно, живого, бо мерлець не годен оженитися. Ти, Арото, жадаєш, щоби я його передала катови. І твоє жадання я обовязана виконати. Чи не так, пане канцлер?

(Кінець буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

МОЇ ВРАЖІННЯ З ШІКАГОВСЬКОЇ ВИСТАВИ.

Шістьдесять і кілька осіб вибралися в суботу, 11 вересня, до Шікага на світову виставу і на український тиждень. Заходом гр. В. Юрківського прогульківці їхали за пів ціни й усі були веселі. Між зібраними були музиканти, співаки, дірігенти, поетка, вчительки, тож була весела компанія. 24 години їзди на трені перейшли як 24 хвилі. Ще дальше хотілося їхати в такій компанії.

В Шікаго на стації розійшлись: одні до знакомих, другі до готелів. Декотрі сильніші помились тай пішли на виставу, а головно оглядати Український Павільон, інші пішли спочивати, аж вечером майже всі зійшлися на подвірю в городі Українського Павільону. Там знову веселі розмови, познакомлення з іншими, що також там приїхали. То маю честь представити д-ра Н. Н. з Вінніпегу, три тисячі миль від Шікаго. Це професор з університету Сейт Павл. Це адвокат з Клівленду. Це учителька панна Н. Н. з Вілінг, В. Ва., приїхала на курс краси. Ця громадка людей приїхала з північної Канади і зробила 9 тисяч миль дороги. Всі розмовляють гарно по українськи. Під українськими прапорами гейби дійсно Україна. Коло дванацятої зачинають розходитися — завтра зїзд Союзу Українок. До побачення.

Світова Вистава.

На другий день зараз по девятій годині рано зі своїм товаришом гармоністом Миколою Говпом і ще іншими головним ходом від 12-тої улиці ми прибули на виставу. Заплатили вступ по 50 цн. і почались розглядати.

Що там всюди радіо грає по вулицях, це нічого нового. Поглянувши на ті будинки, башти, архитектуру, кольори, то Ви забулися і здаєтся, що Ви опинилися десь в казковім місці, в сні, а не на яві. Чим довше придивляєтеся на ті будови, тим менше розумієте, нащо тих баштів, нащо тих веж, 200 до 300 стіп вгору, без вікон, без сходів, без ніякого значіння для ужитку, лиш так собі для ока, для ломиголовки... Так як твори нашого артиста Архипенка: дивиться, дивитися, нічого не розумієте, щось шукаєте, та нічого не можна знайти. Було добре і виразьне, та модерним артистам не на руку і давай ставити нове, аби інакше. Томуто і всі шікагоські газети так радо розписуються про Архипенка, бо ціле місто збудоване гейби за його творами, гейби по його плянах. Казкове місто, загадочне для звичайного чоловіка, як всі твори Архипенка.

Люди зі всіх закутин Америки.

В блюзках і без блюзок, з краватками і без краваток, з крісами на споднях і без крісів. В більшій мірі утцивіші як Нюйорчани. Не штовхаються так як в Ню Йорку в собвею, і хоч як стане вам на нагнітку то гарно перепросить, а не злоститься на Вас, що Ви йому дорогу заступаєте бо він спішиться.

Нащо насамперед дивитися?

Зайшли ми до Гол оф Саєнс, там Робот говорить і через спеціяльне висвітлення показує свій жолудок як він приймає поживу, як пожива в жолудку перерваюється, та як відтак перемінюєтся в кров і т. д.

В іншім місці знов чоловік з силолойду (желятини), як засвітить світло, то видно всі його органи, що містяться в чоловікови. Так подумав я: то добре, що чоловік має шкіру, через котру не видко всего, а то колиб таке можна було бачити в кождого чоловіка, то дійсно не було би чим гордитися і фарба не закрилаб.

Відтак демонструють голос чоловіка, як виглядає в світлі, а як на фільмі. Фотографічний голос, скажім, Ординського на фільмі виглядав би як така гадина, котра то звужується то розширюється.

Дальше: чому вода кипить? Чому і як газ вибухає? Як знаходиться золото, залізо, або вугля тисячу чи більше стіп під землею? Як добувається олива? Як гаситься горіючу оливу? Як бути здоровим? Як лічити тиф? Дерево родини Рузвелта. Що станеться, коли більшість на світі буде тупоумних?

Великий натовп людей коло медичних образків, де показують всякі зарази. Дуже мало людей, де представляють, як бути здоровим. Як жили наші предки 250 тисяч літ тому? Як виглядають і ділають електрони? Оригінальний бальон Пікарда. Тисячі і тисячі наукових винаходів і відкрить... Три дні треба було би по 8 годин денно (самому без компанії) ходити, щоб лише один будинок Гол оф Саєнс, перейти і то не читавши всіх поясненв.

За три дні я вже перейшов першу частину вистави від 12 улиці до Українського Павільону, поминувши „Улиці Парижа", „Міс Америку" й інші тим подібні „балигу", а звидівши Дженерал Ексгибитс, Дженерал Моторс, Будинок Транспортації і т. п., де зовсім не платиться вступного і де найбільше можна побачити й багато навчитися.

За той час я вже запізнався з Чайнеменами, Японцями, як виробляється пасту до зубів, авта, годинники, локомотиви. Крокодилі, найчорніша Африка, Абрагом Лінкольн, рожі, Індіяни племени Маяс, гопіс, масло, презбітеріяни, кукурудза, двоголові діти, трактори, льви, аероплани, сорочки, машини до доєння коров, замітачі, Бельгійці та звичайним катром.

Все що лиш є в світі, там воно є. В голові чоловіка тільки клітин не стає, щоби це все лиш фотографувати, та щоб це лиш складати до комірок памяти, щоби воно колись в потребі можна викликати.

Нарешті мені припала вже приємна робота.

Як я був судією у виборі української красуні?

На третий день вечером покликано мене бути судією в виборі першої української красуні на Америку і Канаду „Мис Україна 1933". Вже від 4 години пополудні більше крутилось гостей на подвірю Українського Павільону. Вже можна було завважати, що надходить важна хвиля. Дівчата в українських строях були приготовлені, як звичайно. Навіть по українськи почивали балакати до когонебудь (ще не знали, хто буде суддею). Вживали способів. Як прийшла 9 година вечером, гостей повне подвіря павільону, яких 600 до тисячу. Сидять, стоять. Музика грає, квартет кубанських козаків чудово співає, пані Гребенецька, пані Цимбаліст, хор з Дітройт під проводом дірігента Сорочинського, хор з Шікаго під управою дірігента Бенецького. Танцюристи Авраменка, орхестра. Живий рух, велике зацікавлення. Дуже гарна погода. Три великі українські прапори повівають над павільоном. Ще вище бальони "Гуд Ір" і обсерваційні бальони літають, а свіжий вітрець з Мішиган Лейку подуває та розносить ще дальше гарні звуки української пісні та розмови українських людей, котрі тут зїхались, як ще ніколи, зі всіх закутин американської землі...

Нарешті музика дала сигнал. Д-р Сімінович по англійськи і по українськи пояснив важну і рішаючу хвилю для українських дівчат. Відтак за порядком адвокат Малицький з Клівленду викликав по имени красуні і надавав їм порядкові числа. Красуні в порядку одна по другій виходили, ще більше краснили, побачивши так велику скількість цікавих очей, котрі таксамо після свого смаку вибирали, котра найкраща.

Доки ще не було на сцені красунь, я був певний, що розуміюся на красі. Але, як їх вийшло 25, одна краща від другої, то мені голова закрутилася від тих очей і усміху, що ніяк не можна було рішитися, котра гарніша. Лиш хотілося ще більше на них дивитися, а тут чути вже публика кричить: Число 3! Число 13! Число 7! 21! Кожде число має своїх прихильників між публикою. Голосувати по справедливости тяжко було. Бо не можна було рішитись, треба мати якусь заграду, міру краси, як мають Американці.

Добре що між суддями були Архипенко і д-р Мишуга, то я вже здався на волю Божу, хоч і голосував після свого смаку, але зовсім не дбав, чи вийде та чи ні, котраб не вийшла то буде справедливо і так потому показалося.

Вийшла панна Любас з Шікаго, котрої число було 3. На другий день всі шікагоські часописи принесли розмірні описи і світлини „МІС УКРАЇНА 1933". Побалакавший з нею кілька хвиль, я також набрав переконання, що вибрано справедливо. Хай живе „Міс Україна 1933!" А кому не подобалося, рік 1934 недалеко, можна зробити другий контест, хай вибирає публика.

Коло першої по північи почали розходитися.

На другий день зїзд Української Молоді.

Знов на другий день Перший Зїзд Українських Професіоналістів в Америці. Зїзд професіоналістів був дійсно гордістю кождого присутного, а спеціяльно для гостя на тім зїзді. Читав я нераз спис професіоналістів д-ра Скегара, але ніколи не сподівався побачити їх всіх майже нараз. Нераз чоловік їде в далеку дорогу, щоби побачити одного якогось визначного громадянина, а тут була нагода побачити нараз сотку, а то й більше дійсно заслужених громадян (колиб вони не були щирі Українці то тут вони не булиб) і думаю самий той зїзд варта, щоби бути в Шікаго! Як сказав „Пап-ай" з „Шікаго Трібюн": „Ті, що не були в Шікаго, мусять бути „лумакік".

Дальше зїзд Українських Танцюристів, їх виступ в Гол оф Саєнс, в Шікаго Колізеюм і т. д.

Український Павільон.

На перший погляд Український Павільон видався мені відразу більший, як я представляв собі. З боку великий город з лавочками. На переді городки обсаджені живоплотами, ростуть деревця, травиця, так ніби це зроблено добрим господаром коло хати яких 4 до 5 літ тому назад. Як я ввійшов до середини, побачив той натовп в павільоні і на подвірю, то знов переконався, що то велике діло, великий бизнес. Город, столи, сцена для виступів, сцена для музики, ресторант, кухня, бара 15 до 20 дівчат в українських строях звиваються поміж публикою. Люди сидять, стоять, ходять витаються, замовляють, платять, переглядають, інформуються. Маленька хатина „бунгало" коштує 6 до 7 тисяч, а забудівля Українського Павільону в 10 раз більше, тож не диво, що коштує 15 чи кілька тисяч. Воно завсіди варта, хочби лиш на те, щоби там зайти, пізнатися й відпочати. Щож такого великого, що ми дали по долярови, або й по 10. Тої пропаганди, яку павільон там зробив, не купив би в іншим час ані за 100 тисяч. Ті малюнки, описи по всіх книжках, каталогах, американських газетах, матових і кольорових посткартках. На кождім стенді, на виставовій площі, в кождім склепі в Шікаго, на кождій залізничій стації по цілій Америці, і також кілька розписують відвідувачі картки до своїх знакомих по цілім світі.

Це велика пропаганда для слова Україна зі всіми народами.

Можливо, що є які недобори в заряді, в провадженню, в фінансованю, але то всюди є. Це можна сказати, що ті зїзди, ця вистава ще не рішаюча річ. Але так як проби перед представленням, маневри держави. Хто нічо не робить, помилки не зробить, але, як ми забираємося робити велике діло, будувати свою державу, то мусимо насамперед робити малі спроби, але разом, якраз з тих помилок вчитись, щоби не робити їх, коли прийде рішаюча хвиля. Від себе скажу: честь і слава тим, хто був піонером української вистави в Шікаго, чи він є тепер в управі чи ні.

Мирон Сурмач,
Ню Йорк.

МОЯ ВІДПОВІДЬ.

Питаєте мене, браття,
Що в краю чувати,
Чи там добре, чи не добре,
Щоб вам розказати.

Якби знали, мої любі,
Там Ляшні немало
Позбігались в наші [землі,
Як коти на сало.

Хати наші розшивають,
Все „Сурми" шукають,
І могили не лишають,
Кости викидають.

Кричать вони на все [горло,
Наскільки лиш можна:
„Наша Польска! наша [земя!
Од моржа до моржа!"

А жидови пейсатої
Там теж не бракує:
Повтікали з Германії —
Гітлер не жартує.

Посполита то „потенга,
Велька і богата".
От множаться в нашім [краю,
Як ті поросята.

Поїдали всю цибулю,
Селедців не трошки
Засмерділи цілу Польщу
Від дошки до дошки.

Діти наші, питаєте,
Що вони там роблять?
Цілу зиму вони босі
Там до школи ходять,

Бо чоботи, щоб купити,
То нема і гадки,
Треба перше старатися
Сплатити податки.

Микола Семотюк.

Іван Вазов.

ДВОЄ ДВЕРЕЙ

На засіданні апеляційного суду розглядали дуже задавнену, вперто та пристрасно боронену справу Діка Йорданова та Миколи Заргова. Справа була цивільна та вже від півчверта року подорожувала, заки прийшла до апеляційного суду. Це завдяки адвокатським штучкам і викрутам.

Таке перетягання, замісць успокоювати противників, розярювало їх іще більше. Їх спір ставав щораз завзятіший і непримиримий.

Адвокати, перенявті справами своїх сторін, не щадили собі на судових розправах здібних випадів, закидів несвідомости, несовісности та фальшу.

Те завзяття подобалося сторонам. І одна і друга сторона в душі раділи, що добре вибрали собі оборонців. Бож вілюмо, що лише там, де є почуття та переконання, там є теж і сила. Перенятися справою це конечна умовина вимови, головно адвокатської, де часто з гарними словами заступає недостачу доказів... Адвокати поглядали на себе так гнівно, що лише з огляду на місце не кидаються на себе з пястуками. Противники були вдоволені, бо, як каже приповідка, „Лихий собака пильнує череду".

Палкі розправи закінчилися, суд пішов до салі нарад. Небагацько публики, що прислухувалася розправі, вийшла на коридор покурити, заки суд ухвалить постанову.

Заргов був дуже поденервований. Сподівався, що тут уже рішучо виграє справу, а думка, що цілі літа буде ходити по судах, розпалювала його гнів проти Йорданова, побуджувала в нему бажання пімсти.

— Чекай, думав собі, виступлю я з кримінальною справою проти тебе. Я вже говорив про те з адвокатом. Маю всякі засоби, щоби тебе замкнути в тюрмі та знищити до решти!

Мав він на думці якісь очерняючі закиди, з якими проти нього виступив Йорданов у присутности свідків, як був розгнівався та схвилювався.

Ця постанова вспокоїла вчасти Заргова. Закурив папіроску та став похожати по коридорі.

* *

Час минав, а суд не вертався. Заргов, умучений ходженням, сперся об двері дуже нетерпеливий.

Як стояв під дверима, почув розмову та мимоволі заглянув крізь дірку від ключа. В салі два чоловіки взялися по приятельськи попід руку та проходжувалися, розмовляли й час від часу сміялися. Заргов дуже зчудувався, як пізнав у них обох адвокатів.

— Що то може бути? — подумав собі. — Перед хвилиною один одного зневажав, а тепер такі приятелі.

Тому став підслухувати. Говорили про прогульку, що її обі родини думали уладити в найблизшу неділю до Горішньої Бані. Потім стали говорити про вислід справи.

— Суд довго призадумується — каже оборонець Заргова й поглядає на годинник — так, начеб мав видати Соломонів присуд. Як воно й не булоб, я виграю. Ви йдете до касації, правда?

— Певно, — відповідає йому оборонець противної сторони.

— Що цей процес годі було виграти в усіх інстанціях, я знав про те заздалегідь, іще як брав його. Та я не хочу зраджувати Йорданова... Бо й навіщо? Колиб я не взяв його, то хто інший приняв би його... Тепер нас так багато в столиці, що як кинеш на собаку каменем, то вцілиш адвоката. Подякуй мені, що я доставив тобі певну виграну, по тай гарний гонорар, може ні? — говорив оборонець Йорданова.

— Так — каже з хитрою усмішкою другий — то для мене. Потім прийде черга на тебе, що й ти обскубаєш товсту гуску, бо й твоя і моя не досить пірія, не маємо, що жалітися.

— Той драб правду каже, бодай щодо мене, — подумав із жалем Заргов.

— Та подумай, мій клієнт жадає — говорив оборонець Заргова — щоби я виступив із кримінальним процесом проти твого.

— За очорнення? Знаю, знаю, він не має достаточних доказів, він програє...

— Я також не сумніваюся... Та він шаліє з люті...

— Коли так, то порадь йому, хай виступить із тим процесом. Знаменита нагода підскубсти ще мою гуску.

— Добре, зробимо це. Я тобі відвдячуся, даю тобі легку та корисну побіду. Бачиш, то так по нашому: Як чеці змовляться, то і в пісні їдять мясо".

— Дякую тобі... Та ти з твоею панею будеш у Горішній Бані. Сподіваюся вас там бачити.

— Точно в годині десятій будемо там. Лише ти нині дуже розбалакався та позволив собі на такі чемности...

— Я лише відповідав на твої... Це вже так у нашій професії: хто платить, тому служимо.

І оба розсміялися.

— Ми плачемо на чужому гробі, це самособою — говорив оборонець Заргова — навіщо я маю собі псувати кров дурницями? Ми, як лікарі, яких не болить серце, як убивають пацієнтів, таксамо й нас не обходить, що затроюємо життя нашим клієнтам. У їх очах, хочби ми посторонили... — „Та не так серце болило, скільки сльоз пролило"... А ті дурні беруть поважно наші крики!... А скільки ти гадаєш зажадати від свого за оборону? Скажи йому, що вратуєш його від шістьох літ вязниці... До чорта! Я хочу від тебе процент від грошей, які ти візьмеш... Без того не буду допраджувати процесуватися.

— Не бійся! Дістанеш, що тобі належиться...

Заргов відступив від дверей. Пустився до виходу з коридора та шукав когось очима. Тут зі скруту коридора показався його противник, Йорданов. Лице мав бліде з гніву. Вже три роки волочилися по судах, ледви кілька разів стрінулися їх очі повні ненависти. І тепер були бліді з гніву, уста їх дрижали.

Заргов рішучо підійшов до Йорданова.

— Йорданов! хочу з тобою погодитися, на яких хочеш умовинах! — сказав і подав противникови руку.

— Пане Заргов, дякую, ви вирвали мені з уст мої слова... Я хотів вас просити те саме... — сказав Йорданов і стиснув сильно подану руку.

Глянули на себе, здивовані, що обом їм прийшла охота погодитися.

— Щоби вам пояснити, чому, хоч так пізно, я перший витягнув руку до згоди, — сказав Заргов — отже мушу вам сказати, що я принагідно знайшовся при тих дверях і чув...

— Я також чув, при других дверях, — перебив йому Йорданов. — Тому ходімо до дому.

І скоренько зійшли зі сходів.

Судовий присуд вислухали лише їх адвокати.

У школі.

— Як смієш приходити до школи незачесаний!

— Не маю гребеня.

— А не можеш чесатися батьковим гребенем?

— Батько не має волосся.

——o——

Пан Колачик вийшов із заведення для божевільних. Перед брамою ждала на нього жінка.

— Ваш чоловік уже зовсім здоровий, — каже управитель заведення.

— То неможливе, — озвалася жінка — чи не бачите, пане директор, що чоловік не хоче йти додому!?

— Саме тому думаю, що він здоров — сказав лікар.

——o——

Батьки й діти.

Мати: Що це ти за книжку читаєш?

Синок: „Сучасне виховання".

Мати: Алеж, синку, ця книжка зовсім тебе не може цікавити.

Синок: Навпаки, я хочу переконатися, чи мене як слід виховують.

——o——

Вина й кара.

Грізного бандита засудили на досмертну тюрму. Після проголошення присуду засуджений встає й каже:

— Прошу високого суду — може високий суд зарахує мені бодай тих шість місяців, що я їх пересидів у слідчому арешті.

ЖИТТЯ В РОЗРІДЖЕНОМУ ПОВІТРІ.

Подав С. Б.

15. березня 1875 р., в 11. год. 35 мін. передполуднем, піднявся біля Парижа бальон „Зеніт". У ньому плили в незнані простори, в недосяжні досі людьми висоти, досвідчені летуни Кросе, Сіве і Тіссандіє. Вони мали розслідити ріжні наукові питання, а передовсім переконатися на своїм власнім орґанізмі, як впливає висота на людину. В год. 12 осягнули вони 3,400 м., в год. 12.51 були на висоті 4,800 м., в год. 13.30 бальон нісся понад хмарами на висоті 7,450 м.

На висоті 7,000 м. подивляє Кросе чудові хмари, Тіссандіє вже дуже ослаб. Він не міг стягнути навіть своїх шкіряних рукавиць. На висоті 7,450 м. він пише, сам напів омлілий: „Кросе важко сопе". Сіве останніми силами розпорює мішок із піском, щоб осягнути висоту 8,000 м.

В хвилину опісля поглянув Тіссандіє на барометр і відчитав на ньому: 380 мм. Хотів щось крикнути, але язик виповів йому службу. Його мязи зовсім охляли. Тіссандіє зомлів. Коли прийшов до себе, бальон вже опадав. Він побачив, що Кросе й Сіве лежать мертві. Їх облича були темно-сині. Уста повні крови. Обидва дослідники вмерли в погоні за знанням.

По траґічній їзді „Зеніта" люди осягнули далеко більші висоти. І то не тільки на бальонах, вивінуваних приладами, що уможливлюють правильний віддих у просторах із розрідженим повітрям. У горах доходять до висоти 8,500 м. без помочі віддихових приладів із киснем. Наприклад Нортон у виправі на Мавнт Еверест доходить без допомоги кисня на висоту 8,572 м.

Люди стараються пізнати й пізнають істоту т. зв. гірської недуги й прослідкують можливости приноровлення людського орґанізму до життя на великих височинах.

При добуванню високих верхів людина відкриває ріжні природні закони. Творить і розбудовує нову ділянку знання. Це т. зв. фізіольоґія віддиху.

Перші важніші почини у здобуванню високих шпилів доконують при кінці 18 й на початку 19 ст. люди вчені. Опісля височінь манить до себе багато людей без титулу й фахового знання. Вони йдуть у гори, добувають їх, а при тім доконують інколи важних помічень. Багато падуть про цьому трупом. Гинуть серед скал і ледівців. Гинуть у катастрофах на великих висотах, коли женуть у бальонах, щоби видерти природі тайни. Летять і гинуть вони — ці невідомі, новітні Прометеї. Тільки на власному орґанізмі, тільки при помочі самопомічень можна було дійти до якихнебудь вислідів у тій ділянці науки. Щоби прослідити можливости й умовини життя в розрідженому повітрі, люди не тільки спинаються по горах, летять літаками й бальонами в простори. Вони придумали й лябораторійний спосіб прослідкування тих питань.

Вже батько фізіольоґії життя на височині Павло Бер у 1877 р. кидає думку, що гірську недугу спричинює зменшена скількість кисня в повітрі. Щоби прослідити, як впливає на людину зменшення частинного тиску кисня в віддиховому повітрі, придумують учені комору, де при помочі помпи можуть згущувати або розріджувати повітря. В природі кожний означений тиск повітря, що його відчитуємо на барометрі, відповідає якійсь точно означеній висоті. Тому, відчитуючи тиск повітря в тій камері, відчитуємо заразом і висоту, що їй відповідає той тиск. Отже розріджуючи повітря в тій камері, ми робимо, коли сидимо в ній, подорож угору, а коли перестаємо помпувати повітря, задержуємося в точно означеній висоті.

Велику славу добули при помочі дослідів тою камерою учені: Лязорус, Френкель, Арон, Леві. Деякі вчені вважали гірську недугу за наслідок перевтоми. Щоби виказати безпідставність того погляду — крім дослідів у камері, де люди сиділи спокійно, а, не зважаючи на те, занепадали на гірську недугу, зробили вчені такий досвід: 1894 р. вирушила з Цермату виправа, складена з 60 осіб. З того 7 було піддано дослідови. Були це люди ріжного віку від 10 до 70 літ. Їх везли спершу на осли답ках, а опісля несли. Вислід досліду описує Кронекер: „Доки люди, що на них ми робили дослід, сиділи тихо, почувалися добре. Мали невеликий апетит. Але всі вони мали губи виразно забарвлені на синьо..."

Отже доказано, що навіть при спокою й тоді, коли людина не виконує праці, висота викликує гірську недугу.

Дуже важні висліди осягнув учений Баркрофт. Він ствердив, що важна висота тиску не повітря яко такого, але частина кисня, що в нім міститься, бо вдихнене повітря, що доходить аж до альвеолів (пухирчиків) у легенях (т. зв. альвеолярне повітря), мусить відповідним тиском уможливити виміну ґазів: кисня на двокис вугля (CO_2). Так доходимо до поняття властивого віддиху. Бо те, що називаємо віддихом, це тільки механічне втягнення повітря й „заладування" кисня до „поїздів із поживою" нашого орґанізму — червоних тілець крови. А властиве кормлення орґанізму відбувається в комірках, тканках і орґанах. Там червоні тільця крови віддають кисень, а заладовують продукти спалення: двоокис вугля й вивозять його з орґанізму.

На височинах, де кисня менше допроваджуємо, — множаться червоні тільця крови. Їх скількість значно побільшується й орґанізм віддихає (розумію під тим виразом виміну ґазів: кисня на CO_2) правильно, хоч кисня в повітрі менше. Тут можемо знайти розвязку того цікавого явища, що можна призвичаїтися до перебування на височинах. Характеристичне явище: при гірській недузі недомагає чинність мозку. Людину огортає апатія — нехіть. Вона стає бездільна і байдужна. Цим можемо вияснити траґедію багатьох дослідників. Так напр. Тіссандієві товариші Сіве й Кросе „не хотіли" скористати з приладів із киснем, хоч мали їх під рукою. Це недомагав мозок і довів до траґічного кінця.

Так коротко сказав я про гірську недугу, про те, як її досліджували. Читати легко — але велика скількість гробів по високих горах і смерть сміливих летунів говорить нам, скільки труду й посвяти вимагало досліджування того питання.

(„Життя і Знання").

TREATMENTS FOR IVY-POISONING.

Poison-Ivy, which has many synonyms as, Mercury, Black-Mercury, Poison-Oak, Poison Sumac, Climbing or Three-leaved Ivy, originates from a slender shrub. It is found growing in large quantities in greater part of North America and to some extent naturalized in Europe. The plant is a woody vine climbing by numerous earial rootlets to considerable heights. The leaves are green and tri-foliate; flowers are green and the fruit is whitish or cream colored.

In observing a Poison-Ivy plant one notes that a milky juice exudes from it. This juice when applied to the skin causes inflammation and vesication (blistering of the skin). When on exposure to air for a period of time, it turns black and leaves upon silk, linen or other cloth a stain which cannot be removed by washing soap and water. The color deepens by age.

The toxic-principle of Poinson-Ivy plant is believed to be a volatile acid resin, but Prof. Youngken, a Pharmacognost, claims that the toxic principle is contained within the hairs on the leaves. The fine hairs maybe carried by air currents or transported on clothes ets., which after brushing against the plant are able to transfer the poison to susceptible persons.

In treatment of Ive-Poisoning, there are a great variety of remedies which have been recommended and praised as specifics. Some of the remedies are:

(1) **Solution of Potassium Permanganate** 5% in strength. Wet a cloth or piece of cotton with this solution and gently pad the affected parts. The Potassium Permanganate will not harm the skin, but will only stain and the stain can easily be removed with a 1% Oxalic Acid solution or with soap and water. If the skin is tender, the solution maybe diluted with water before using. This treatment is only recommended where poisoning has already taken place.

(2) **Jewel-Weed,** commonly known as Wild Lady's Slipper is also recommended. A 50% tincture is made by maceration (soaking of the Jewel-Weed in 25% alcohol and 75% water) and applied by saturating a piece of cotton with the solution and padding the affected parts.

(3) **Sodium Thiosulphate,** commonly know as Photographer's "Hypo" also is an effective preparation. A saturated solution of Sod. Thiosulphate can be prepared by the local pharmasist and the solution is applied focally as a wet dressing.

Preparations such as Lead and Opium Wash, Vinegar and solution of Baking Soda also can be used.

Before any of the above treatments are used, the affected parts of the body must be thoroughly washed with soap and water. In using soap, a thick lather is recommended and allowed to dry, then wash with tepid water and dry gently with a towel. Care should be taken not to rub with towel. After this preliminary step, any of the above treatments may be used as a curative.

Persons with Ivy-Poisoning should not scratch the parts which are "itchy" as the poison is easily transferred from one part of the body to another.

Although this plant is poisonous, due to the toxic principle which it contains, it is also used internally in form of Fluid Extract or Tincture for the treatment or rheumatism and incontinency of urine. Years ago it was used extensively in the hospitals, but now practically not used.

By **John Stutsky,** Ph. G.,
Perth Amboy, N. J.

ТІЛЬКИ ОСЕЛ НЕ ПЄ.

Пристрасть до алькогольних напитків не є виключним привілеєм чоловіка. Нпр. комахи, як пчоли, оси, чмелі, мотилі, мухи люблять лікер. Слимаки люблять надзвичайно пиво. Велику пристрасть до алькоголю має домашня птиця та худоба. Кури залюбки впиваються.

Тому кільканацять літ при нагоді якогось процесу в Шотляндії виявилося, що одна з місцевих горалень розпила всі околичні курники. Домашня птиця пила воду з потока, яким стікали зайві відпадки з горальні. Це мало такий наслідок, що кури та качки ходили пяні всенький тиждень за виїмком неділі, коли горальня не працювала. Того дня ті домашні звірята були сумні та пригноблені, зате в понеділок пили більше, ніж могли вдержати та потопали в ріці так, що того дня треба було спеціяльно держати варту над потоком, щоби витягала з води кури та качки, пяні до безтями.

У Франції свого часу відомий був кінь алькоголик в околиці Тарб. Він умів випити трицять купликів пива, а на додаток іще кілька чарок лікеру. За кожним разом, як його господар поступав до якої коршми, треба було й коневи винести кухлик пива. І хоч кінь той був пяний, не занедбувався в праці.

Також пес призвичаюється до алькоголю дуже скоро та зносить його легко. Таксамо слон. Інакше з ослом. Кажуть, що був колись випадок із ослицею, що впала трупом, як випила нараз пятнацять літрів вина.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Відділ 204 повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в суботу 2 вересня, в годині 8-ій вечір, в галі Укр. Прав. Громади, 334 Іст 14 ул. На тих зборах будуть важні справи до вирішення: як злука всіх відділів У. Н. С. в Ню Йорку, справа організаційного життя в самім відділі й багато інших справ, котрі не терплять проволоки. Член, котрий без оправданих причин не явиться на тих зборах, буде потягнений до відвічальности після статута У. Н. С. — М. Воробець, предс.; М. Близнак, секр.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

СТРАШНИЙ ТАРЗАН.

32.

Омат прийшов до печері Панатлі, коли Тарзан там обнюхував повітря, стіни й долівку. Нарешті Тарзан сказав Оматови: „Вона пішла цією стороною печері". Омат був здивований. Він не бачив нічого, по чому можна було пізнати, куди зникла Панатлі. Омат не знав того, що в Тарзана був назвичайно розвинений нюх ще від того часу, як він жив у джунґлях зі своєю „мамою", великою малпою Кала. Від того часу Тарзан усе більше удосконалював чутливість свого нюху.

Потім Тарзан подався вниз по чопах, спускаючися зі скали. Він тепер злазив тим шляхом, яким тікала Панатлі. Яких трицять стіп до підніжа скелі чопи скінчились і Тарзан спинився. Тут Омат прийшов йому на поміч. Він дав йому пять міцних деревляних чолів і пояснив, як ними послугуватися. Тарзан вернув один назад Оматови: „Мені вистарчать чотири", сказав він. „О, я забув, що ти каліка й не маєш хвоста", сказав з усмішкою Омат.

Нарешті Тарзан зліс зі скелі в долину, а за ним усі інші, що тепер вирушили шукати Панатлі. Тарзан вів перед. Обнюхуючи кождий кущик, він вів усіх вперед. Тарзан часами тратив слід і тоді він довго обнюхував місцевість довкола, поки знову не натрапив на слід дівчини. „Отут вона почала тікати від льва, що гнався за нею", несподівано з трівогою сказав Тарзан. Омат і всі інші були вражені тим, що їм казав Тарзан. Чи не дурить він їх? — дехто думав.

„Невже все це ти можеш відчитати на траві?" — запитав його Омат. „А вжеж. Я скажу тобі ще більше. Я думаю, що лев не дістав її. Та це ми скоро побачимо. Ні, він не дістав її!" — твердо сказав Тарзан. „Дивіться он туди, далеко вниз!" Всі подивилися в далечінь. Омат запитав: „Це вона?". „Ні, це лев, що гнався за нею. Я чую його запах", відповів Тарзан. Коли всі переконалися, що то був дійсно лев, у них пропало недовіря до Тарзана й вони почали йому вірити без вагання.